

Doktori (PhD) értekezés – Tézis

**A véghelyzeti Maitland mobilizáció hatása
a fájdalomra, fájdalomnyomás-küszöbértékre és
funkcióra térdízületi oszteoarthritisz esetén**

Pozsgai Miklós

Doktori Iskola vezetője: Prof. Dr. Bogár Lajos

Programvezető: Prof. Dr. Than Péter

Témavezetők: Dr. Nusser Nóra, Ph.D.

Prof. Dr. Than Péter

Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar

Pécs

2022

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	3
1.1. A térdízületi oszteoarthritisről általánosságban.....	3
1.2. Fájdalomszenzitizáció	3
1.3. Fájdalomnyomás-küszöbérték vizsgálata.....	3
1.4. Konzervatív terápia	3
2. Cél	4
3. Eredmények	5
3.1. A Maitland manuálterápia	5
3.2. A manuálterápia hatékonyságának vizsgálata szisztematikus irodalmi összefoglalás alapján	5
3.3. A véghelyzeti Maitland mobilizáció és a konzervatív terápia együttes hatásának vizsgálata a fájdalomra és funkcionális állapotra TOA-ban	6
3.4. Egyszeri véghelyzeti Maitland mobilizáció FKÉ-re és funkcionális állapotra gyakorolt hatásának vizsgálata TOA-ban.....	9
3.5. Egyszeri véghelyzeti és nem-véghelyzeti Maitland mobilizáció FKÉ-re és a funkcionális állapotra gyakorolt hatásának időbeni lefolyása TOA-ban	12
4. Következtetés	16
5. Eredmények rövid összefoglalása	17
6. Köszönetnyilvánítás	18
7. Publikációs lista	19
8. Előadások	20

Rövidítések

FKÉ	Fájdalomnyomás-küszöbérték
KCs	Kontroll csoport
KTCS	Konzervatív terápiás csoport
M+KTCS	Maitland és konzervatív terápiás csoport
NPRS	Numeric Pain Rating Scale
nVMCs	Nem véghelyzeti Maitland csoport
ROM	Range of motion
TENS	Transzkután Elektroneuro Stimuláció
TOA	Térdízületi oszteoarthritisz
TUG	Timed Up and Go teszt
VAS	Vizuál Analóg Skála
VMCs	Véghelyzeti Maitland csoport
6MWT	6 perces járásteszt

1. Bevezetés

1.1. A térdízületi oszteoartritiszről általánosságban

A térdízületi oszteoartritisz (TOA) irreverzibilis, az ízület strukturális elváltozását magába foglaló betegség. A TOA fő tünetei az „ízületi merevség”, a fájdalom, az ízületi mozgástartomány (Range of Motion, ROM) beszűkülése, különböző irányú kontraktúrák kialakulása, a krepitusz, izomatrófia, ízületi propriocepció csökkenése, sántítás, korlátozott funkció és limitált fizikai aktivitás.

1.2. Fájdalomszenzitizáció

A TOA-ban szenvedő betegek leggyakoribb tünete a fájdalom. Korábbi tanulmányok alapján a TOA esetén jelentkező fokozott fájdalomérzet, azaz a hiperalgéria perifériás és centrális szenzitizációra vezethető vissza. A perifériás szenzitizáció a nociceptorokon végbemenő fokozott biokémiai folyamatokat, a centrális szenzitizáció a szegmentálisan elhelyezkedő szekunder neuron biokémiai tulajdonságainak megváltozását, különböző agyi területek fokozott működését és a leszálló, fájdalomcsillapító pályák csökkent működését foglalja magába. A szenzitizáció torzított érzetekhez vezethet, egyes szerzők a szenzitizációnak tulajdonítják a TOA során kialakuló neuropátiás-szerű fájdalmat és az ízület innervációjának strukturális megváltozását.

1.3. Fájdalomnyomás-küszöbérték vizsgálata

A szenzitizáció mérésére sokfajta tesztelési módszer létezik, melyek közül a legrelevánsabb a fájdalomnyomás-küszöbérték vizsgálata (FKÉ) TOA esetén. A FKÉ vizsgálat során kontrollált, fokozatosan erősödő, eredetileg fájdalmat nem okozó mechanikai stimulust alkalmazunk a beteg fájdalomérzetének megjelenéséig. A FKÉ vizsgálata történhet a térd körül lokálisan a perifériás szenzitizáció meghatározására és a térdtől távoli területen a centrális szenzitizáció meghatározására egyaránt. Az alacsony FKÉ érték megnövekedett fájdalomsszenzitizációra, a magas FKÉ érték csökkent fájdalomsszenzitizációra utal.

1.4. Konzervatív terápia

A TOA során kialakult tünetek csökkentésére kiadott irányelvek a konzervatív terápiás lehetőségeket kiemelten ajánlják. A legismertebb konzervatív terápiás lehetőségekhez tartozik

a gyógytorna, a szubakvális torna, az elektroterápia és a balneoterápia. Ezen felül, a manuálterápia is javasolt a TOA tüneteinek csökkentésére.

2. Cél

1. A Maitland manuálterápia bemutatása
2. A manuálterápia hatékonyságának vizsgálata szisztematikus irodalmi összefoglalás alapján
3. A véghelyzeti Maitland mobilizáció és a konzervatív terápia együttes hatásának vizsgálata a fájdalomra és a funkcionális állapotra TOA-ban
4. Egyszeri véghelyzeti Maitland mobilizáció FKÉ-re és funkcionális állapotra gyakorolt hatásának vizsgálata TOA-ban
5. Egyszeri véghelyzeti és nem-véghelyzeti Maitland mobilizáció hatásának időbeni lefolyásának vizsgálata a FKÉ-re és a funkcionális állapotra TOA-ban.

3. Eredmények

3.1. A Maitland manuáalterápia

A Maitland manuáalterápiát Geoffrey D. Maitland (1924-2010), ausztrál/angol származású gyógytornász fejlesztette ki. A Maitland manuáalterápia egy szubjektív betegvizsgálatból (anamnézis, jelen panasz), egy objektív betegvizsgálatból (inspekció, vizsgálat, fizikális tesztek) és betegkezelésből áll.

A Maitland manuáalterápia a betegkezelés során három különböző betegcsoportot különböztet meg. A fájdalom domináns csoportnál a betegek fájdalma dominál és emiatt minimális aktív mozgásra képesek; az ún. ROM problémás csoportnál a betegek valamekkora fájdalom mellett képesek aktív mozgásra; az ún. véghelyzet problémás csoportnál az ízületi ROM véghelyzetéhez közeli helyzetben éreznek csak a betegek fájdalmat. Az egyes klinikai csoporttól függően alkalmazzuk a megfelelő erősségű manuális intervenciót.

A Maitland manuáalterápia I-IV. grádiensig osztályozza a kezelési erőket, melyeket az ízületet alkotó valamelyik csonton alkalmazunk. Az I. grádiens egy nagyon finom, óvatos és lassú, feszülés-, és fájdalommentes mozgás a kezelt ízület fájdalommentes pozíciójában, amit kizárólag a fájdalom domináns csoportnál alkalmazunk. A II. grádiens a ROM problémás csoportnál alkalmazzuk az ízület laza helyzetében és a periartikuláris szövetekből származó első ellenállás megjelenéséig mozgatjuk valamelyik csontvéget. A III. és IV. grádiens kizárólag a véghelyzet problémás betegeknél alkalmazzuk, a kezelés során a cél az ízületi ROM véghelyzetében fellépő ellenállás csökkentése. A különbség a két grádiens között az, hogy míg a IV. grádiens az ízületi véghelyzethez közel maradva kezeli az ízületet, addig a III. grádiens jobban csökkenti a kezelés során alkalmazott erőt az ízületi véghelyzethez képest.

A Maitland manuáalterápia alkalmazása a neuro-muskulo-szkeletális rendszer funkciókárosodása esetén javasolt. A Maitland manuáalterápia alkalmazása ellenjavallt rosszindulatú daganat, gerincvelő vagy Cauda Equina (S4-es szindróma) kompresszió és nyakiér-problémák esetén, a véghelyzeti Maitland mobilizáció alkalmazása ezen kívül aktív gyulladásban is kontraindikált.

3.2. A manuáalterápia hatékonyságának vizsgálata szisztematikus irodalmi összefoglalás alapján

A manuáalterápia alkalmazási gyakoriságának és eredményességének prezentálásához egy összefoglaló keresést végeztünk a Clinical Trials adatbázisban. A keresés azokra a regisztrált, klinikai tanulmányokra vonatkozott, ahol a manuáalterápiát önállóan vagy egyéb

terápiás kezelés kiegészítéseként alkalmazták. Összesen 47 regisztrált, manuálterápiával kapcsolatos vizsgálatot találtunk. A talált 47 vizsgálatból 20 vizsgálat tartalmazott eredményeket.

A manuálterápia hatékonysága az eredményeket tartalmazó vizsgálatok alapján a következőképpen foglalható össze: A vizsgálatokat sok különböző mozgásszervi betegségben végezték, a leggyakoribbak a derékfájdalom, a nyakfájdalom, az állkapocs-ízület betegsége és a sztróke voltak. A vizsgálatok hossza szintén nagy variációt mutatott az 1-2 napostól az egy évig terjedően. Minden vizsgált betegcsoportban javultak a mért változók, csökkent a betegek fájdalma, nőtt a kezelt ízületek mozgástartománya, javult a betegek funkcionális állapota, életminősége. Összességében, a manuálterápia növelte a szubjektív és objektív végkimeneteleket rövid-, és hosszú távon egyaránt a különböző betegségekben.

Az eredmények nélküli vizsgálatok közül egyet fontosnak tartunk kiemelni, mely a manuálterápiás kezelések hatékonyságának genetikai hátterére irányul. Ez az első olyan manuálterápiával kapcsolatos regisztrált klinikai vizsgálat, ami a manuálterápiára adott molekuláris válasz vizsgálatát tervezi fibromyalgiában és krónikus fáradtság szindrómájában. Feltételezésünk szerint ez a vizsgálat képezheti a genetikával és manuálterápiával kapcsolatos további vizsgálatok alapját.

3.3. A véghelyzeti Maitland mobilizáció és a konzervatív terápia együttes hatásának vizsgálata a fájdalomra és funkcionális állapotra TOA-ban

Vizsgálat típusa

Nem randomizált, egyszeres-vak intervenciós vizsgálatot végeztünk a Harkányi Termál Rehabilitációs Centrumban. Vizsgálatunkban összesen 30 beteg (24 nő és 6 férfi) vett részt. A beválogatott betegeket a Maitland és konzervatív terápiás csoportba (M+KTCS, n=15) vagy a konzervatív terápiás csoportba (KTCS, n=15) osztottuk. Az állapotfelmérő teszteket a kórházba érkezés napján és a 3 hetes kezelés végén végeztük el.

Intervenciók

Mindkét csoport betegei konzervatív terápiában, azaz medencefürdőben, szubakvális tornában, gyógytornában és Transzkután Elektromos Stimulációs kezelésben (TENS) részesültek. A medencefürdőt és a subaquális tornát összesen 15 alkalommal, míg a gyógytornát és a TENS terápiát 9 alkalommal kapták a betegek a 3 hetes bennfekvés

során. A M+KTCS csoport esetén a konzervatív terápia mellett a betegek mindkét térdízületét véghelyzeti Maitland mobilizációval is kezeltük összesen 6 alkalommal.

Vizsgált változók

Mértük a betegek általános (Vizuál Analóg Skála, VAS 1), az ülésből való felállás (VAS 2), az autóba való beszállás (VAS 3), a járáskor való fordulás (VAS 4) és a lépcsőn való lefelé járás során érzett fájdalomérzetét (VAS 5). Továbbá mértük a térdízület flexiós és extenziós passzív mozgástartományát (PROM), mindkét térdízület körüli kvadricepsz femorisz és hamsztring izomzat maximális izometriás izomerejét és a betegek fizikális teljesítményét tükröző Timed Up and Go tesztet (TUG) és 6 perces járástesztet (6MWT).

Statisztika

Csoporton belüli összehasonlításhoz páros T-próbát vagy Wilcoxon-tesztet, a csoportok közti különbség összehasonlításához független mintás T-próbát vagy Mann-Whitney U tesztet alkalmaztuk. A $p \leq 0,05$ értéket tekintettük statisztikailag szignifikánsnak.

Eredmények

A demográfiai adatokban nem volt eltérés a két csoport között. A jobb oldali hamsztring izomzat maximális izomerejében szignifikáns különbséget találtunk kiinduláskor a két csoport között. Mindkét csoportban szignifikánsan csökkent az összes mért változó a kezelésekre hatására a kiindulási értékhez képest. A M+KTCS-ban a KTCS-vel való összehasonlításban is csökkent az összes VAS érték, nőtt mindkét oldali térdízületi flexió PROM, a jobb oldali hamsztring izomzat izomereje és a 6MWT során mért távolság. A VAS értékeket az 1. táblázat, a PROM, a maximális izomerő, a TUG és a 6MWT értékeit a 2. táblázat mutatja be.

1. táblázat: A kezelés előtti és utáni VAS értékek eredményei.

VAS értékek	M+KTCS				KTCS				Csoport-közi összehasonlítás
	Kezelés előtti	Kezelés utáni	Százalékos változás (%)	P	Kezelés előtti	Kezelés utáni	Százalékos változás (%)	P	P
VAS 1	6 (5-8)	3 (0-5)	65,25 (30,44)	<0,001	6 (5-7)	4 (3-5)	22,97 (24,44)	0,007	0,002
VAS 2	7 (6-8)	2 (0-4)	65,85 (33,76)	<0,001	6 (4-6)	4 (3-6)	25,18 (26,90)	0,003	<0,001

VAS 3	6 (5-8)	2 (0-5)	60,70 (35,85)	<0,001	6 (5-6)	4 (3-5)	24,86 (22,12)	0,004	0,004
VAS 4	6 (2-7)	1 (0-3)	67,48 (36,72)	<0,001	4 (3-5)	3 (2-4)	32,05 (29,82)	0,004	0,008
VAS 5	7 (5-8)	2 (1-5)	58,20 (31,35)	<0,001	7 (5-8)	4 (3-7)	27,18 (23,57)	0,005	0,004

Az adatok mediánban (felső IKT-alsó IKT) és a százalékos változás átlag±szórásban kerülnek bemutatásra. KTCS: konzervatív terápiás csoport; M+KTCS: Maitland és konzervatív terápiás csoport; VAS 1: általános fájdalom; VAS 2: fájdalom ülésből való felálláskor; VAS 3: fájdalom autóba való beszálláskor; VAS 4: fájdalom járáskor való forduláskor; VAS 5: fájdalom lépcsőn való lefelé járáskor.

2. táblázat: A kezelés előtti és utáni PROM, maximális izomerő, TUG and 6MWT eredményei.

Változó	M+KTCS					KTCS				Csoport- közi össze- hason- lítás	
	Kezelés előtti	Kezelés utáni	Százalékos változás (%)	p	Kezelés előtti	Kezelés utáni	Százalékos változás (%)	p	p		
PROM (fok)	Flexió	Jobb oldal	107 (96-116)	116 (110- 136)	19,78 (18,65)	0,002	97 (90-104)	104 (90-107)	5,12 (5,09)	0,002	0,010
		Bal oldal	110 (90-118)	120 (114- 134)	19,39 (14,85)	<0,001	104 (96-115)	107 (100-118)	4,04 (3,15)	0,002	<0,001
	Extenzió	Jobb oldal	-4 (-6 - -1)	-1 (-4 - 0)	45,44 (44,30)	0,007	-5 (-6 - -2)	-4 (-6 - 0)	18,99 (35,76)	0,039	0,087
		Bal oldal	-4 (-7 - -2)	-2 (-4 - 0)	38,08 (42,72)	0,011	-4 (-6 - -3)	-4 (-5 - -1)	19,52 (35,71)	0,039	0,174
Maximális izomerő (N)	Hamsztring	Jobb oldal	99,4 (53,4- 113)	155 (128- 202,6)	43,73 (50,26)	<0,001	76,7 (67,7- 104)	84,7 (77,4-110)	11,47 (7,29)	<0,001	0,045
		Bal oldal	88,4 (45-106)	114,4 (98-126)	72,03 (83,03)	<0,001	78,8 (67,8- 111)	89,6 (80,4-128)	13,94 (6,32)	<0,001	0,089
	Kvadriceps	Jobb oldal	131,6 (95- 185,4)	155 (128- 202,6)	35,12 (65,68)	<0,001	102 (89,5- 148)	118,6 (107- 187,5)	25,27 (17,34)	<0,001	0,436
		Bal oldal	127,8 (61,4- 156,4)	165 (136- 198)	74,28 (106,71)	<0,001	122 (92-146)	145 (114-195)	26,27 (22,40)	<0,001	0,486
TUG (sec)		13,78 (11,44- 17,71)	11,49 (9,58- 12,8)	19,99 (12,95)	<0,001	12,86 (11- 16,66)	11,74 (9,91- 14,57)	10,78 (10,08)	<0,001	0,081	
6MWT (m)		388 (288-465)	450 (358- 601)	36,33 (51,98)	<0,001	371 (286- 381)	376 (299-407)	4,88 (6,24)	<0,001	<0,001	

Az adatok mediánban (felső IKT-alsó IKT) és a százalékos változás átlag±szórásban kerülnek bemutatásra; KTCS: Konzervatív terápiás csoport; M+KTCS: Maitland és konzervatív terápiás csoport; N: Newton; PROM: passzív ízületi mozgástartomány; TUG: Timed Up and Go teszt; 6MWT: 6 perces járásteszt. †: Szignifikáns különbség kiinduláskor a M+KTCS esetén.

3.4. Egyszeri véghelyzeti Maitland mobilizáció FKÉ-re és funkcionális állapotra gyakorolt hatásának vizsgálata TOA-ban

Kutatás típusa

Randomizált, kontrollált, egyszeres-vak klinikai vizsgálatot végeztünk összesen 40 női beteggel. Húsz beteg a Véghelyzeti Maitland csoportba (VMCs) és 20 beteg a kontroll csoportba (KCs) került. A VMCs betegek véghelyzeti Maitland mobilizációban részesültek, míg a KCs betegek ál-manuálterápiát (placebo) kaptak. A vizsgált változók felmérése kezelés előtt, kezelést követően 30 perccel, majd egy hét múlva történt.

Intervenciók

A VMCs betegek véghelyzeti Maitland mobilizációban részesültek, amit a tibiofemorális ízület flexiós és extenziós véghelyzetében végeztünk. A KCs betegek ál-manuálterápiát kaptak, ami a térdízület flexiós és extenziós véghelyzetében történő térdízület érintés volt mozgatás nélkül.

Végkimenetek

Méréseink során vizsgáltuk a térd körüli lokális FKÉ-t; az ipsilaterális muszkulusz extenzor karpis radiális longusz izmon mért távoli FKÉ-t; a VAS-skálán mért általános, a vizsgálat előtti 1 héten tapasztalt fájdalomintenzitást (ezt a változót a kezelés előtt közvetlenül és a kezelés után egy héttel határoztuk meg). Továbbá mértük a dinamikus egyensúly közben tapasztalt fájdalomintenzitást a Numerating Pain Rating Scale (NPRS) segítségével, a dinamikus egyensúlyt a TUG teszt segítségével. Meghatároztuk a térdízület passzív feszülését, ami a térdízület kezelés előtti, maximális fájdalommentes passzív flexióban mért kötőszöveti feszülés mértéke.

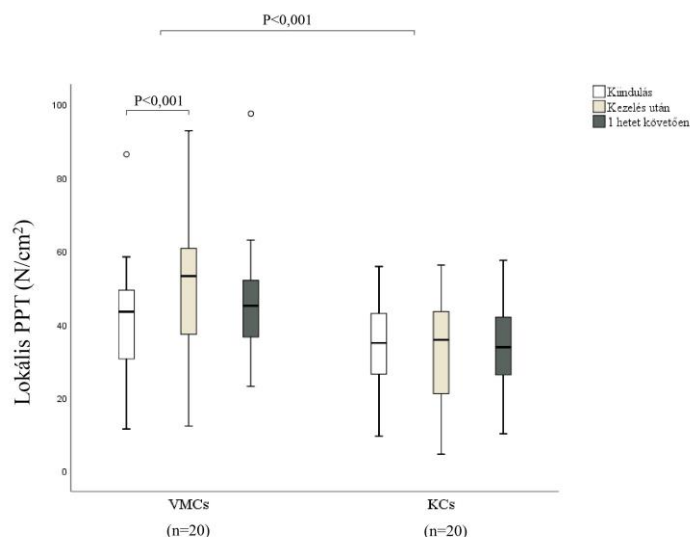
Statisztikai analízis

Wilcoxon-féle előjeles rangpróbát alkalmaztunk a csoporton belüli értékek változásának összehasonlításához. Mann-Whitney U tesztet alkalmaztunk a csoportok közti összehasonlításához. A szignifikancia szintet $p < 0,05$ -nél határoztuk meg.

Eredmények

A két csoport demográfiai adatai között nem volt különbség. A térdízület passzív feszülése esetén szignifikáns különbség volt a két csoport között. Mindegyik változó esetén szignifikáns javulást tapasztaltunk kezelést követően közvetlenül a VMCs-ban, míg a KCs-ban egyik változó sem javult. Csoportközi összehasonlításban szignifikáns különbség igazolódott az összes változó esetén - az általános fájdalomintenzitást kivéve - a kezelést követően közvetlenül a VMCs javára. Egy héttel a kezelés után önkontrollos összehasonlításban már nem volt változás egyik csoportban sem. Csoportközi összehasonlításban szignifikáns javulás igazolódott a térdízületi passzív feszülésében 1 héttel a kezelés után a VMCs javára. A lokális FKÉ értékeket az 1. ábra, a távoli FKÉ érték, az általános VAS, a NPRS, a TUG és a passzív ellenállás értékeit a 3. táblázat mutatja be.

1. ábra: A kezelés előtti és utáni lokális FKÉ eredménye az egyes csoportokban.

Lokális FKÉ: Fájdalomnyomás-küszöbérték lokálisan a térd körül; KCs: Kontroll Csoport; VMCs: Véghelyzeti Maitland csoport.

3. táblázat: A kezelés előtt és utáni távoli FKÉ, általános VAS, NPRS, TUG és passzív ellenállás mértékének eredményei az egyes csoportokban.

	VMCs (n=20)	P	KCs (n=20)	P	Csoportközi összehasonlítás P
Távoli FKÉ (N/cm²)					
Kiindulás	31,65		21,90		

	(19,65-36,60)		(13,30-31,35)		
Kezelés után	38,10 (28,45-50,15)	<0,001	21,40 (10,59-30,00)	0,151	<0,001
1 hetet követően	29,95 (24,40-42,90)	0,198	20,35 (12,64-29,70)	0,507	0,383
Általános VAS					
Kiindulás	65,00 (44,00-70,00)		66,00 (53,50-68,00)		
1 hetet követően	54,00 (30,50-72,00)	0,147	65,00 (54,50-68,50)	0,519	0,461
NPRS					
Kiindulás	4,50 (2,50-7,00)		4,00 (2,00-6,00)		
Kezelés után	3,00 (0,50-5,00)	0,005	3,50 (2,80-6,80)	0,305	0,006
1 hetet követően	4,00 (1,00-6,00)	0,153	3,50 (2,00-6,00)	1,000	0,429
TUG (sec)					
Kiindulás	14,25 (12,60-20,10)		12,95 (11,80-18,05)		
Kezelés után	13,85 (11,25-15,00)	<0,001	12,80 (11,35-17,35)	0,085	0,015
1 hetet követően	12,25 (10,45-14,90)	0,056	12,60 (11,00-16,45)	0,687	0,076
A passzív térdflexió foka					
Kiindulás	110,00 (86,00-117,00)		99,00 (87,50-114,00)		
A passzív ellenállás mértéke (N)					
Kiindulás	28,65 (21,10-33,30)		17,05 (14,20-21,10)		
Kezelés után	19,30 (14,20-23,50)	<0,001	16,25 (14,60-22,80)	0,569	<0,001
1 hetet követően	25,20 (16,65-35,30)	0,054	22,05 (15,50-31,10)	0,053	<0,001

Az adatok mediánban (alsó IKT-felső IKT) kerültek bemutatásra. VMCs: Véghelyzeti Maitland csoport; KCs: Kontroll csoport; Távoli FKÉ: Fájdalomnyomás-küszöbérték a m. extenzor carpi radialis longus izmon; N/cm²: Newton/cm²; Általános VAS: Általános fájdalomintenzitás a Vizual Analóg Skálán mérve; TUG: Timed Up and Go Teszt; sec: szekundum; NPRS: Numerating Pain Rating Scale; N: Newton; |: Szignifikáns különbség kiinduláskor a VMCs esetén.

3.5. Egyszeri véghelyzeti és nem-véghelyzeti Maitland mobilizáció FKÉ-re és a funkcionális állapotra gyakorolt hatásának időbeni lefolyása TOA-ban

Vizsgálat típusa

Randomizált, kontrollált, egyszeres-vak klinikai vizsgálatunkba 66 beteget (50 nő és 16 férfi) vontunk be. Randomizációt követően 22 beteg (16 nő/6 ffi) a véghelyzeti Maitland csoportba (VMCs), 22 beteg (18 nő/4 ffi) a nem véghelyzeti Maitland csoportba (nVMCs) és 22 beteg (15 nő/7 ffi) a Kontroll csoportba (KCs) került. A betegek mérése kezelés előtt, kezelést követően fél óra múlva, majd minden másnap történt a következő 6 napos periódusban.

Intervenciók

A VMCs és a KCs betegek a IV. pontban leírt módon véghelyzeti Maitland mobilizációban vagy ál-manuálterápiában részesültek. A nVMCs betegek nem véghelyzeti Maitland mobilizációt kaptak a tibiofemorális ízület laza helyzetében (kb. 20-30° flexió).

Végkimenetek

Méréseink során lokális és távoli FKÉ-t, TUG tesztet és a térdízület passzív feszülését vizsgáltuk, amelyek részletes leírása a IV-es pontban található.

Statisztikai analízis

A különbségek számolásához kevert hatású modellt alkalmaztunk. A változást a kiinduló értékekhez viszonyítva százalékos formában tüntettük fel. A kétoldalas $p < 0,05$ -t fogadtuk el statisztikailag szignifikánsnak.

Eredmények

A lokális FKÉ mindegyik csoportban szignifikánsan nőtt a kezelést követően közvetlenül a kezdeti értékhez képest, a VMCs-ban a növekedés a 6. napig fennállt, míg a másik két csoportban az utánkövetés 2. napjától már nem tapasztaltunk javulást. A KCs-vel való összehasonlításban a VMCs esetén a kezelés után azonnal szignifikáns javulás igazolódott, mely a második napon is fennállt, de a későbbi méréseknél már nem. A véghelyzeti mobilizáció minden mérési ponton hatásosabbnak bizonyult a nem véghelyzeti

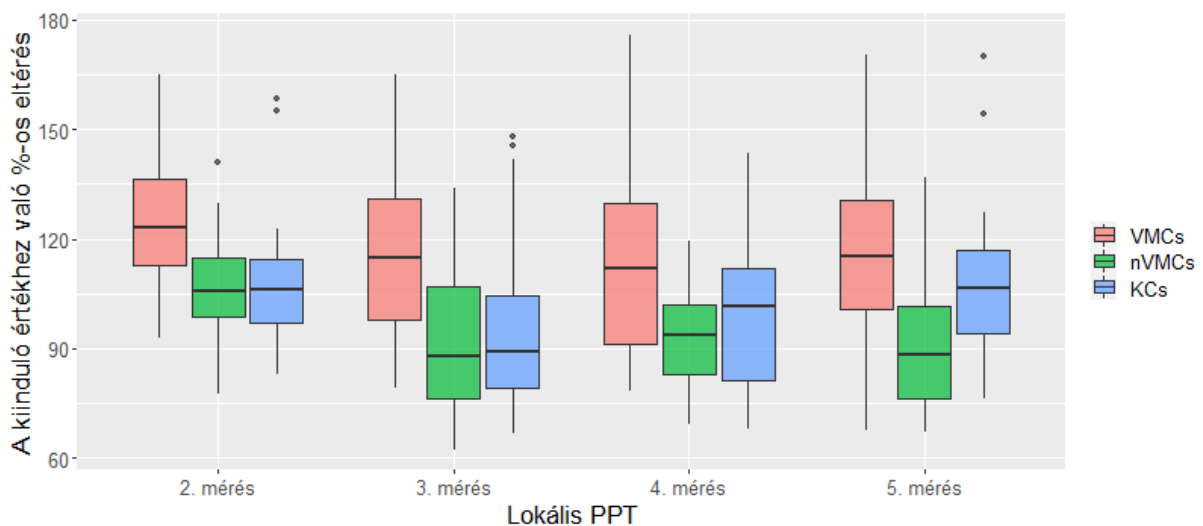
mobilizációhoz képest. A nem véghelyzeti mobilizáció hatásossága a KCs-hoz viszonyítva nem igazolódott (2. ábra).

A távoli FKÉ a VMCs-ban szignifikánsan nőtt kezelést követően és a növekedés a 2. és 4. napon is fennállt a kiindulási értékhez képest. A másik két csoportban nem volt változás egyik mérésnél sem. A csoportok közötti összehasonlításoknál a 4. napig a véghelyzeti mobilizáció hatásosabbnak bizonyult, mint a nem véghelyzeti mobilizáció vagy mint a placebo kezelés, a 6. napon már nem volt kimutatható hatás. A nem véghelyzeti mobilizáció egyetlen mérési időpontban sem bizonyult hatásosabbnak, mint a placebo kezelés (3. ábra).

A kiindulási értékhez képest a TUG ideje szignifikánsan csökkent a VMCs-ban és ez a javulás a 6. napig fennállt. Bár sem a véghelyzeti mobilizáció, sem a placebo kezelés hatására azonnali javulás nem történt, a 2. naptól a 6. napig a TUG ideje mindkét csoportban szignifikánsan csökkent. Csoportközi összehasonlításban nem találtunk szignifikáns különbséget az egyes csoportok között egyik mérési időpontban sem (4. ábra).

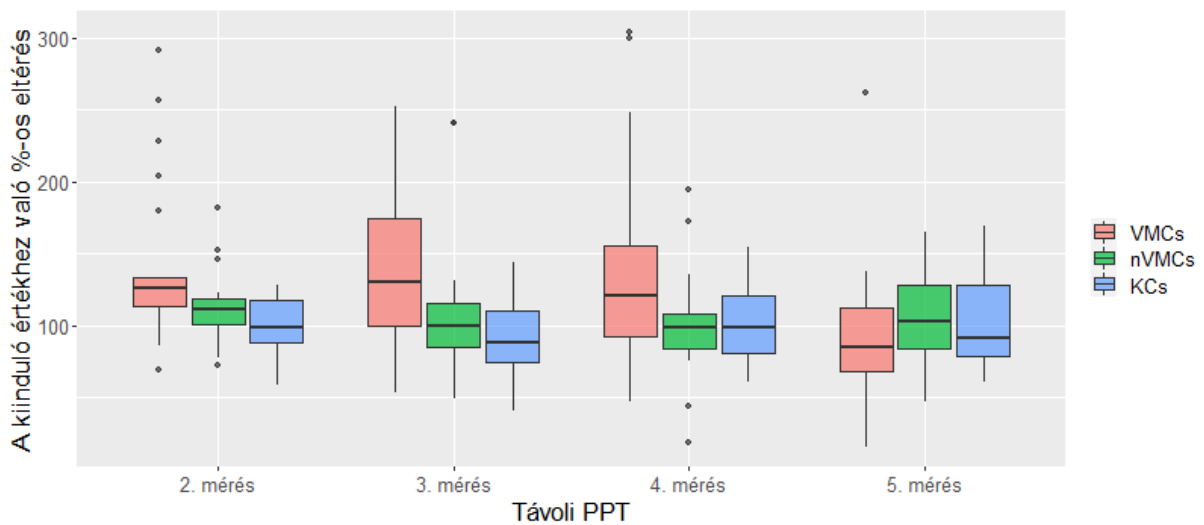
A VMCs-ban mind önkontrollos, mind csoportkontrollos összehasonlításban csökkent a térd passzív feszülése kezelést követően közvetlenül, de a 2. naptól már nem volt kimutatható változás. A nem véghelyzeti mobilizáció és a placebo kezelés hatására nem történt változás a térdízület passzív feszülésében (5. ábra).

2. ábra: A lokális FKÉ értékek.

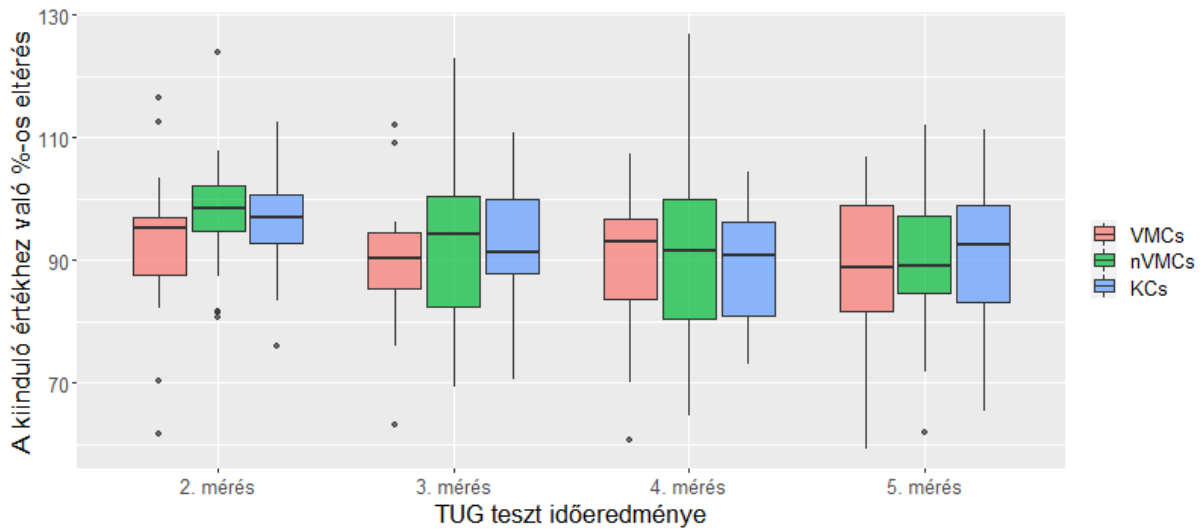
Lokális FKÉ: fájdalomnyomás-küszöbérték a térd körül; VMCs: Véghelyzeti Maitland csoport; nVMCs: nem véghelyzeti Maitland csoport; KCs: Kontroll csoport.

3. ábra: A távoli FKÉ értékek.

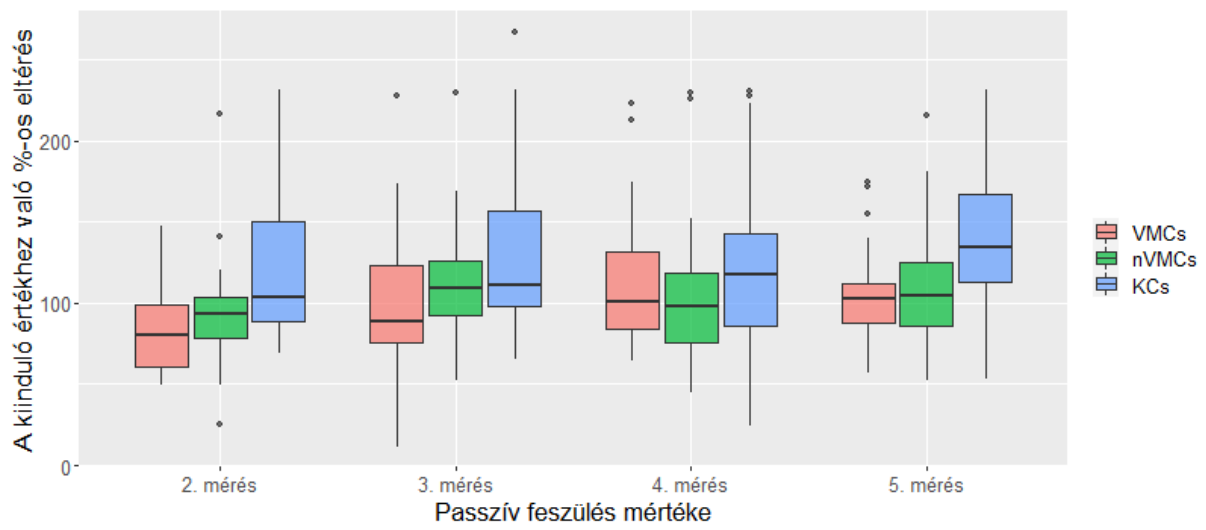
Távoli FKÉ: Fájdalomnyomás-küszöbérték a m. extensor carpi radialis longus izmon; VMCs: Véghelyzeti Maitland csoport; nVMCs: nem véghelyzeti Maitland csoport; KCs: Kontroll csoport.

4. ábra: A TUG test eredménye.

TUG test: Timed Up and Go test; VMCs: Véghelyzeti Maitland csoport; nVMCs: nem véghelyzeti Maitland csoport; KCs: Kontroll csoport.

5. ábra: A passzív feszülés értékei.

VMCs: Véghelyzeti Maitland csoport; nVMCs: nem véghelyzeti Maitland csoport; KCs: Kontroll csoport.

4. Következtetés

Munkánk során először áttekintettük az irodalomban megtalálható, manuálterápiával kapcsolatos regisztrált vizsgálatokat. Tapasztaltuk, hogy a manuálterápia széles körben alkalmazott módszer, hatásos számos betegségben fellépő többféle tünet enyhítésében és sem a nemzetközi, sem a hazai irodalomban nem található összefoglaló tanulmány a szerteágazó manuálterápiás irányzatok leírásával. Ezért először a manuálterápiák áttekintését, rendszerezését és a Maitland manuálterápia elhelyezését, részletes leírását végeztük el. Ezután figyelmünk a Maitland manuálterápia hatékonyságának vizsgálatára irányult a TOA során kialakuló fájdalom, hiperalgémia és fizikális funkció csökkenés vonatkozásában. Mivel a TOA népbetegségként való jelenléte igen nagy hatással van a felnőtt korosztályra, komoly életminőségromlást, bizonyos esetekben súlyos károsodást és az egészségügyi rendszer túlterhelését okozva, ezért a TOA kezelési lehetőségeinek vizsgálata fontos.

Korábbi tanulmányok igazolták a manuálterápia és egy-egy fizioterápiás módszer együttes alkalmazásának jótékony hatását térd- és vállízületi panaszok esetén, de ezekben a tanulmányokban a manuálterápia módszertani bemutatása nem volt egységes és jól meghatározott. Mivel hazánkban széles körben alkalmazzuk a balneo-, és fizikoterápiát, leggyakrabban komplex módon, többféle kezelést együtt, ezért fontosnak tartottuk, hogy a komplex balneo-, és fizikoterápia és a véghelyzeti Maitland mobilizáció együttes alkalmazásának hatásosságát TOA-ban szenvedő betegek tüneteinek csökkentésére klinikai vizsgálatokban igazoljuk. Az erre irányuló vizsgálataink új információt szolgáltattak a témában, a korábbi vizsgálatokra építve, azokkal egyezően, azok további pontosításának tekinthetők.

Korábbi tanulmányok vizsgálták az egyszer kivitelezett manuálterápiás kezelés azonnali hatását a lokális és távoli PPT-re és fizikális funkcióra TOA-nál, de sem a TUG teszt változását, sem a térdízület maximális fájdalommentes passzív ROM mellett mért feszülését nem vizsgálták. Mivel a fájdalom a leggyakoribb tünet és gyakran vezet funkcióvesztéshez, és a nagyfokú fájdalom kialakulásában bizonyított szerepe van a hiperalgémia, ezért a továbbiakban a TOA során fennálló hiperalgémia más aspektusból történő vizsgálata volt a célunk. A fájdalmat szubjektív volta miatt igen nehéz objektíven mérni. A szenzitizáció következtében a fájdalomnyomás-küszöbérték vizsgálata azonban releváns módszer TOA esetén. Igazoltuk, hogy a véghelyzeti Maitland mobilizáció alkalmazása a kezelést követően azonnal csökkenti a hiperalgémia okozó lokális és centrális szenzitizációt és ennek következtében azonnali javulás történt a térdízület funkcionális állapotában is. Igazoltuk

továbbá, hogy a perifériás szenzitizáció csökkenése 2 napig, a centrális szenzitizáció csökkenése 4 napig áll fenn. Ezzel szemben a beteg által a VAS skálán meghatározott, az elmúlt egy hétre vonatkozó fájdalomérzet nem változott az egyszeri véghelyzeti Maitland mobilizáció hatására. A betegek dinamikus egyensúlya (TUG teszt) a véghelyzeti mobilizáció után közvetlenül javult, míg a nem véghelyzeti mobilizáció hatására nem. A 2. naptól minden csoportban észlelt javulás azzal magyarázható, hogy a betegek a kétnaponta elvégzett teszt során gyakorlatot szereztek és maga a teszt elvégzése is javította a dinamikus egyensúlyukat. Ezzel szemben az első vizsgálatunkban csak egy hét után történt újabb TUG teszt, ami nem adott lehetőséget a gyakorlásra. Ebből arra következtetünk, hogy az első vizsgálat során tapasztalt eredmény reális és sem a nem véghelyzeti mobilizáció sem a placebo kezelés valójában nem hat a dinamikus egyensúlyra. A véghelyzeti Maitland mobilizáció hatására közvetlenül a kezelés után csökken a térdízület körüli szövetek passzív feszülése, ezzel szemben a nem véghelyzeti mobilizációnak nincs hatása. Ez a passzív feszülés csökkenés nők esetében egy hét után is kimutatható volt. Amikor férfiakat is bevontunk a vizsgálatba, akkor egy hét után már nem volt szignifikáns a csökkenés, aminek az oka a férfiakra jellemző fokozott kötőszöveti feszesség lehet.

Jövőbeni céljaink között szerepel a véghelyzeti Maitland mobilizáció rövid-, és hosszú távú hatásának vizsgálata különböző kórképek esetén, illetve a komplex fizioterápiával, elsősorban gyógytornával való együtt alkalmazásának vizsgálata.

5. Eredmények rövid összefoglalása

1. Összefoglaló kereséssel felmértük az irodalomban fellelhető manuálterápiát alkalmazó munkákat és összefoglaltuk a manuálterápia széles körű alkalmazási lehetőségeit és hatékonyságát.
2. Igazoltuk, hogy a véghelyzeti Maitland mobilizáció - a fizioterápiával együtt alkalmazva - fokozza a fizioterápia hatásosságát, mind a fájdalom csökkentése, mind a térd funkciójának javítása tekintetében TOA-ban szenvedő betegek esetén.
3. Igazoltuk, hogy egyszeri véghelyzeti Maitland mobilizáció hatására azonnal csökken a lokális és a centrális szenzitizáció és ez a hatás előbbi esetében 2 napig, utóbbi esetében 4 napig fennáll, míg a nem-véghelyzeti mobilizációnak csak azonnali hatása van. Végül igazoltuk, hogy egyszeri kezelés átmenetileg javította a térdízület funkcionális állapotát, ami két nap után már nem volt kimutatható.

6. Köszönetnyilvánítás

Szeretném megköszönni témavezetőimnek, Prof. dr. Than Péternek és dr. Nusser Nórának, hogy lehetőséget teremtettek a manuálterápia témakörének mélyebb kidolgozására és hogy közreműködtek a manuálterápia orvosi szemszögből történő feltárásában is.

Köszönet illeti meg dr. Péter Iván Antalt, a Harkányi Termál Rehabilitációs Centrum főigazgatóját, a kórház összes dolgozóját, kiemelten a kórház gyógytornász csapatát minden segítségért. Köszönettel tartozom minden szerzőtársamnak is, akik hozzájárultak a megjelent közleményekhez.

Kiemelt köszönettel tartozom továbbá dr. Farkas Nellinek mindenkori statisztikával kapcsolatos segítségnyújtásáért.

Köszönettel tartozom továbbá családomnak és mindenkinek, akik doktori munkám ideje alatt mindvégig támogattak.

7. Publikációs lista

A dolgozat alapjául szolgáló közlemények

Pozsgai M, Than P, Nusser N: Manuálterápia, Balneológia, Gyógyfürdőügy, Gyógyidegenforgalom, 2021., XXXIX. évfolyam, 1., 35 – 44.

Pozsgai M, Péter IA, Nusser N: A véghelyzeti Maitland mobilizáció kiegészítő hatása térdarthrózis esetén, Fizioerápia, 2021., XXX. évfolyam, 2 – 3., 38 – 45.

M Pozsgai, E Kövesdi, B Németh, I Kiss, N Farkas, T Atlasz, M Váczi, N Nusser: Clinical effect of End-range Maitland mobilization in the Management of Knee Osteoarthritis – A Pilot Study, In Vivo, 2021; 35(3): 1661 – 1668. **IF: 2,155 (Q2)**

M Pozsgai, I Szabo, N Nusser, R Varnai, Cs Sipeky: Overview of Registered Clinical Trials on Manual Therapy: Implications of Genetic Testing for Personalized Treatment, In Vivo, 2022; 36(1): 294 – 305. **IF: 2,155 (Q2)**

M Pozsgai, IA Péter, N Farkas, P Than, N Nusser: End-range Maitland mobilization decreasing pain sensitivity in knee osteoarthritis: randomised, controlled clinical trial, European Journal of Physical and Rehabilitation Medicine, 2022; **IF: 2,874 (Q1)**

M Pozsgai, K Udvarácz, IA Péter, P Than, N Nusser: Time-curve of single end-range Maitland mobilization on pressure pain threshold and functional measures in knee osteoarthritis: randomised, controlled clinical trial, European Journal of Physical and Rehabilitation Medicine (elbírálás alatt)

A dolgozat alapjául nem szolgáló közlemények

AM Briggs, JG Persaud, ML Deverell, S Bunzli, B Tampin, Y Sumi, O Amundsen, EMg Houlding, A Cardone, T Hugosdottir, S Rogers, M Pozsgai, H Slater: Integrated prevention and management of non-communicable diseases, including musculoskeletal health: a systematic policy analysis amongst OECD countries, BMJ Global Health, 2019; 4(5): e001806. **IF: 4,28 (Q1)**

Pozsgai M, Than P, Nusser N: A véghelyzeti Maitland mobilizáció azonnali hatása a lokális és távoli fájdalomnyomás-küszöbértékre aspecifikus nyakfájdalom esetén, Fizioerápia, 2022., XXXI. évfolyam, 1., 3 – 9.

8. Előadások

Hazai előadások

- 2020.10.17. End-range Maitland mobilization effecting immediately pressure pain threshold in knee osteoarthritis, MedPECS2020 Conference, Pécs (online előadás)
- 2020.11.27. Véghelyzeti Maitland mobilizáció hatása a perifériás és centrális szenzitizációra térdartrózis esetén, Magyar Rehabilitációs Társaság XXXIX. Vándorgyűlése, Budapest (online előadás)
- 2021.10.08. A véghelyzeti Maitland mobilizáció kiegészítő hatása térdartrózis esetén, FizioPéntek 11, Budapest (online előadás)
- 2021.10.09. Egyszeri véghelyzeti Maitland mobilizáció időbeli hatásának vizsgálata a fájdalomnyomás-küszöbértékre térdartrózis esetén, Magyar Rehabilitációs Társaság XL. Vándorgyűlése, Szeged
- 2021.10.22. A véghelyzeti Maitland mobilizáció hatása a lokális és távoli fájdalomnyomás-küszöbértékre térdartrózisos betegek körében – összefoglaló az eddig elért eredményeinkről, MMGYFE Önképzőkör, Budapest
- 2021.11.22. A komplex fizioterápia és az ízületi manuálterápia együttes hatása a térdartrózis funkcionális állapotára, Magyar Balneológiai Egyesület 2021. évi nagygyűlése, Harkány

Nemzetközi előadások

- 2018.04.27.-04.28. The beneficial effect of Maitland's manual therapy on muscle mechanic and knee function during the treatment of knee osteoarthritis, World Congress On Osteoarthritis, OARSI 2018, Liverpool, poszter előadás
- 2020.04.30-05.03. The immediate effect of end-range Maitland mobilization on pain pressure threshold in patients with knee osteoarthritis, World Congress On Osteoarthritis, OARSI 2020, Bécs, poszter előadás (koronavírus-járvány miatt elmaradt)
- 2021.04.29-05.01. The time curve of a single end-range Maitland mobilization on pressure pain threshold and functional outcomes in knee osteoarthritis, World Congress On Osteoarthritis, OARSI 2021, Denver, poszter előadás (virtuális kongresszus)